

21.11.23р. 11гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Складні випадки і варіанти синтаксичного керування

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

Теоретична частина

1. Перегляньте відеоурок. Типи зв'язку слів у словосполученні.

Узгодження, керування, прилягання

<https://www.youtube.com/watch?v=KS-QaYERKmw>

2. Перегляньте відеоурок. Найтипівіші помилки вживання прийменників в українській мові! [Типове завдання ЗНО]

<https://www.youtube.com/watch?v=9qc9hJa-spQ>

3. Тип завдання: Пазл

Посилання: <https://learningapps.org/9078304>

Посилання (повноекранний режим): <https://learningapps.org/view9078304>

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ УРОКУ

1. Емоційна зарядка

Чужу мову можна вивчити за шість років, а свою треба вчити все життя.

- Прочитайте слова Ф. Вольтера. Як ви розумієте думку філософа?

2. Виразне читання

- Прочитайте вірш Л. Вінника «Справжній друг». Яку проблему розкриває поет? Як він розуміє почуття дружби?

А в дружбі не буває порівнянь.
Немає друзів кращих або гірших.
Лиш справжній друг за тебе без вагань
може віддати все і навіть більше.
В очах у друга не буває фальші.
І заздрості у серці теж не буде.
І байдуже молодший він чи старший,
та він тебе ніколи не осудить.
А дружбу не вимірюють словами.
Слова — ілюзія, що створена із пилу.
Лиш дружба не розвіється з роками,
бо справжня дружба — це велика сила.

У дружбі не буває порівнянь.
Це кожен з нас повинен добре знати
Бо друг — це той, за кого без вагань
ти теж готовий все, що є віддати.

- *Поясніть правила узгодження підмета й присудка на прикладі речень із вірша.*

3. Граматична робота

- *Розкрийте дужки. Поясніть правила узгодження присудка з підметом.*

1. Усі 20 студентів (узяти) участь у геологічній експедиції. 2. Переважна більшість овець (прокидатися — мин. час) разом із пастухом (За П. Коельо). 3. Шестеро гостей (завітати — мин. час) на входини. 4. Решта студентів (поїхати — мин. час) до Угорщини. 5. Лише п'ять хвилин (залишитися) до третього дзвінка. 6. Більшість учнів сьогодні на уроках (відповідати) добре. 7. Райвно (скликати) нараду директорів шкіл. 8. Минулого року музичні школи міста (закінчити) близько 50 учнів. 9. Двадцять юних музикантів (з учнів) самовіддано (дути) у труби (С. Колесник).

- ❖ Сучасне суспільство не може існувати без мови — найважливішого засобу спілкування, засобу вираження думок та передачі досвіду сучасникам і нащадкам. Мова — наше національне багатство, тому на перший план виходить питання культури мовлення. Серед них головними є питання оволодіння правилами граматики, правопису, вимови й наголошення. Величезне значення має також вивчення й правильне використання мовних засобів вираження думки залежно від мети й змісту висловлювання. Правильність мови — це насамперед дотримання тих літературних норм, які є усталеним зразком, еталоном для носіїв цієї мови. І сьогодні на уроці ми продовжуємо говорити про синтаксичні норми мови.

Практична частина

1. Словникова робота

- *Запишіть слова, поясніть орфограми.*

Шви..кісний, якіс..ний, улес..ливий, освідчитися, хвастливий, контраст..ний, щас..ливий, блис..нути, агентство, волейболістці, заїз..ний, їж..жу, мас..ний, учас..ник, заздріс..ний, ус..ний, випус.. ний, стис..нути, щотиж..ня, студен..ський, студентство, очис..ний, скатер..жа, буревіс..ник, п'ятдесят.

2. Робота з підручником

- *Робота з параграфом «Синтаксичне керування» (с. 64).*

В українській мові найпоширенішим є **дієслівне керування**: читати (що?) повість, допомагати (кому?) людям.

Особливості керування деяких дієслів потрібно запам'ятати: навчати (чого?) мови (не мові), дякувати (кому?) другові (не друга), жартувати, глузувати,

насміхатися (з кого?) з ледарів (не над ледарями), вибачати (кому?) братові (не брата), надіслати (чим?) поштою (не по пошті).

На основі моделей дієслівних словосполучень утворюються словосполучення з дієприкметниками, дієприслівниками та віддієслівними іменниками: підказати другові — підказаний другові — підказавши другові — підказка другові.

Іменники теж можуть вимагати певних відмінків (**іменникове керування**): опанування (чого?) курсу, захоплення (чим?) музикою, любов (до чого?) до літератури, освоєння (чого?) спеціальності.

Прикметники так само керують формою іншого слова (**прикметникове керування**): високий на зріст, властивий професії.

Отже, важливим у виборі слова є не лише його лексичне значення, а й граматичні особливості синтаксичного зв'язку в реченні.

У випадку виникнення утруднень потрібно звернутися до словника.

3. Лінгвістичне дослідження

- Поясніть, чим відрізняються подані нижче пароніми в лексичному та граматичному плані.

Оснований — заснований, повстати — постати; стилізований — стилістичний; переможений — переможний; підсумовувати — сумувати.

4. Самостійна робота

- Утворіть з поданими словами словосполучення. Зробіть висновок про правила вживання їх.

Оволодіти — опанувати; навчатися — вчити; властивий — характерний; багата — славиться; сповнений — наповнений; дорівнювати — рівнятися; торкатися — доторкатися; знущатися — збиткуватися.

Коментар

Оволодіти (чим?) англійською мовою — опанувати (що?) англійську мову; навчатися (чого?) мови — вчити (що?) мову; властивий (кому?) — характерний (для кого?); багата (на що?) — славиться (чим?); сповнений (чого?) — наповнений (чим?); дорівнювати (чому?) — рівнятися (на що?); торкатися (чого?) — доторкатися (до чого?); знущатися (з кого?) — збиткуватися (над ким?).

5. Вибіркова робота

- Випишіть тільки ті словосполучення, що утворені правильно.

Вжити (що) заходи — вжити (чого) заходів; глузувати (над ким) над опонентом — глузувати (з кого) з опонента; говорити (на чому) на англійській — говорити (як) англійською; дивуватися (чому) поведінці — дивуватися (з чого) з поведінки; доглядати (за ким) за хворим — доглядати (кого) хворого; дотримувати (що) слово — дотримувати (чого) слова; женитися (на комусь) на багатій — одружитися, женитися (з ким) з багатією; завдати (що) біль — завдати (чого) болю; запобігати (чого) руйнування — запобігати (чому) руйнуванню; знущатися (над ким) над людиною — знущатися (з кого) з людини; зрадити (кому) Батьківщині — зрадити (кого) Батьківщину.

6. Робота з таблицею

- Запам'ятайте, якими формами керують деякі іменники в сучасній українській літературній мові:

<i>Ненормативна конструкція</i>	<i>Правильна конструкція</i>
відгук на дисертацію / реферат	відгук (про що?) про дисертацію / реферат
характеристика на студента	характеристика (кого?) студента
тенденція зростання	тенденція (до чого?) до зростання
оплата за навчання	оплата (чого?) навчання, але плата (за що?) за навчання

7. Редагування речень

- виправте помилки, пов'язані з порушенням літературних норм, запишіть речення правильно.

Малий Олександр розповідає нам, якою насолодою було вмиватися її водою, милуватися нею, пірнати з дитячою пристрасстю. А якщо ми будемо жити в гармонії з природою, оберігати та захищати її, тоді вона неодмінно нас віддячить. Кожен із нас повинен шукати способу поріднитися з природою, зрозуміти її. Нам варто шукати шляхів вирішення цієї проблеми. Із-за чого було скасовано зустріч. На мою думку, у нашому житті була боротьба добра над злом. Їхня щира та відверта розмова, хвороба Ірини перемогла над усіма їхніми конфліктами. Спочатку він осуджує місто, а пізніше стає його завойовником. А завдяки чому? Завдяки насильству. По-друге, саме завдяки природі люди лікуються від хвороб, душевних травм. У ньому головний герой твору Сашко описав рідний край і своє життя на великому проміжку часу.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Виконайте вправу з підручника (с. 65, впр. 213).
2. Повторіть вивчений матеріал з теми «Просте речення».

3. Складіть тести для самоперевірки з теми «Просте речення».